

Nr 177

Utlåtande i anledning av väckta motioner om åtgärder till främjande av rekryteringen av läroverkslärare i Norrland.
(2:a avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ragnar Bergh* (I: 198) och den andra inom andra kammaren av fru *Boman* (II: 312), har hemställts, att riksdagen måtte besluta att 1) anmoda Kungl. Maj:t att tillse att vid fördelningen av adjunktstjänster i Ao 23 och Ao 21 i vidare mån än hittills inrätta 23-gradstjänster i bristområdena inom landet, 2) hos Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsam utredning om främjande i övrigt av rekryteringen till läroverkslärartjänster i dylika områden.

Beträffande motiveringen för de motionsvis framställda yrkandena får utskottet hänvisa till motionen I: 198.

Statsutskottet har i vederbörlig ordning inhämtat yttrande över motionerna från skolöverstyrelsen efter hörande av vederbörande länskolnämnder.

Länsskolnämnden i Västerbottens län erinrar om en utredning, som verkställdes av läroverkslärarnas riksförbund, varav framgår att den 1 juli 1960 65,2 procent av tjänsterna i läroämnen vid de norrländska läroverken var vakanta, medan motsvarande procenttal för landet i dess helhet var 40,4. I vissa realskolor i Västerbottens län fanns enligt nämndens uppgift vårterminen 1961 icke någon fullt behörig adjunkt/ämneslärare. Nämnden tillstyrker för sin del bifall till motionärernas förslag.

Länsskolnämnden i Norrbottens län har anfört följande.

Den i motionerna I: 198 och II: 312 redovisade bristen på läroverkslärare inom Norrbottens län överensstämmer i stort sett med den erfarenhet, som länsskolnämnden för egen del vunnit av förhållandena på förevarande område alltsedan år 1958. För fullständighetens skull må dock i sammanhanget framhållas, att bristen på akademiskt utbildade lärare naturligen är ännu större vid försöksskolornas högstadier än vid läroverken och realskolorna i länet. En av länsskolnämnden år 1960 gjord översiktlig undersökning av lärarsituationen vid länets högre allmänna läroverk, samrealskolor, högre kommunala skolor samt högstadieskolor har sålunda givit vid handen, att av 313 inrättade lektorat samt högre och lägre adjunkturer allenast 93 (30 %) voro tillsatta med ordinarie innehavare, medan 220 (70 %) sådana tjänster voro vakanta. Länsskolnämnden förutser att denna lärarbrist kommer att ytterligare accentueras efter hand som försöksverksamhet med nio-årig enhetsskola införes i länet.

Den stora bristen på kompetenta lärare vid de högre skolorna i Norrbottens län är självfallet ytterst besvärande, och länskolnämnden skulle därför med största tillfredsställelse se, att sådana åtgärder kunde vidtagas från statsmakternas sida att lärarekryteringen i möjligaste mån kunde stimuleras och effektivt underlättas. Länskolnämnden har därför i och för sig intet att erinra mot de av motionärerna framlagda förslagen till uppnående av en förbättring härutinnan, även om länskolnämnden på erfarenhetsmässiga grunder håller för troligt att exempelvis inrättande av ett större antal högre adjunktstjänster icke skulle medföra den omedelbara och gynnsamma effekt, som motionärerna synes vänta sig; bristen på lärare inom norra Sverige torde nämligen enligt länskolnämndens uppfattning få anses vara beroende först och sist på knappheten på akademiskt utbildade lärare över huvud inom landet i dess helhet.

Skolöverstyrelsen har i sitt yttrande anfört följande.

Den över hela landet rådande bristen på akademiskt utbildad lärarkraft är, som motionärerna påpekar, särskilt framträdande i övre Norrland. Ännu mera markant blir bristen, såsom framhålles av länskolnämnden i Norrbottens län, om hänsyn jämväl tages till enhetsskolans högstadium.

De åtgärder som har vidtagits för att råda bot på förhållandena har främst bestått i inrättande av utbytestjänster. Av de i allt till förfogande stående 30 extra ordinarie lektorstjänsterna vid högre allmänna läroverk och försöks-gymnasier har 19 tilldelats högre allmänna läroverk i övre Norrland. Av dessa 19 tjänster är emellertid 8 vakanta. I stor utsträckning har som extra ordinarie lektorer placerats ordinarie adjunkter i Ao 23 vid läroverken i övre Norrland. Bristen på lektorer har alltså fyllts med adjunkter, vilket bidragit att öka bristen på adjunkter i Ao 23.

För att fylla bristen på adjunkter i Ao 23 har ett stort antal utbytestjänster i Ae 21 inrättats. I många fall har dessa kunnat besättas med filosofie magstrar, som icke genomgått praktisk lärarkurs.

En annan åtgärd, som vidtagits för att göra tjänstgöringen i övre och mellersta Norrland mera lockande, är den extra poängtillgodoräkning som sådan tjänstgöring medför vid tjänstetillsättningar.

Även om man med de ovan redovisade åtgärderna lyckats uppehålla undervisningen så bra som man under nuvarande omständigheter rimligen kan begära, framstår det som synnerligen angeläget, att särskilda åtgärder vidtages för att skaffa övre Norrland lärare med föreskriven kompetens. Överstyrelsen har tidigare, bl. a. i sitt yttrande den 7 juni 1951 över läroverkens krisutrednings utredning och förslag angående åtgärder för avhjälpande av ämneslärarbristen vid de högre skolorna i övre och mellersta Norrland, framlagt förslag om åtgärder till bristens avhjälpande. Vissa av dessa åtgärder har genomförts, men överstyrelsen vill erinra om sitt förslag om avlösningsförstärkning till lärarna i Norrland (se Kungl. Maj:ts proposition nr 153 år 1952 s. 38 f), vilket förslag icke föranlett någon åtgärd.

Läroverken i övre Norrland har av överstyrelsen tilldelats ordinarie adjunktstjänster i lönegrad Ao 23 i större utsträckning än landet i övrigt. Den av motionärerna själva redovisade bristen på adjunkter i denna lönegrad talar för att en ytterligare tilldelning av tjänster i denna lönegrad knappast skulle bidra till att öka tillgången på adjunkter med normal kompetens vid läroverken i övre Norrland. I detta sammanhang vill överstyrelsen erinra om att de s. k. bristtjänsterna, d. v. s. extra ordinarie adjunktstjänster i Ae 23, visat sig föga attraktiva och därför i många fall ersatts med utbytestjänster i Ae 21, som det varit möjligt att besätta. Genom en smidig an-

vändning av utbytestjänster har överstyrelsen inom ramen för sina befo-
genheter sökt och även något så när lyckats tillgodose övre Norrlands liksom
övriga bristområdets behov.

Överstyrelsen betraktar lärarbristen i övre Norrland som en del i den all-
männa lärarbristen. Avhjälpandet av denna är en fråga om åtgärder på
längre sikt. Överstyrelsen vill erinra om att denna brist gäller samtliga skol-
former. Med hänsyn till vikten av att den allvarliga situationen i övre Norr-
land snabbt förbättras, vill överstyrelsen tillstyrka, att de av motionärerna
framlagda förslagen kommer till utförande, varvid av särskild vikt är, att
frågan om ytterligare åtgärder för främjande av rekryteringen till lärar-
tjänster i de nämnda områdena skyndsamt utredes.

Utskottet. Sedan lång tid tillbaka råder inom landet i dess helhet brist på
lärare vid läroverk och därmed jämförliga läroanstalter. I synnerhet för
Norrlands vidkommande har denna brist varit mycket besvärande. Utskot-
tet, som är väl medvetet om de svårigheter som föreligger på ifrågavarande
område, hyser den uppfattningen, att särskilda åtgärder synes böra vidtagas
för att i största möjliga utsträckning motverka den rådande lärarbristen.
Förslaget i motionerna I: 198 och II: 312 att bristområdena borde tilldelas
ett förhållandevis större antal lärartjänster i lönegrad 23 än övriga delar
av landet synes dock med hänsyn till vad i skolöverstyrelsens yttrande
anförts om svårigheterna att besätta även dessa tjänster icke kunna för-
väntas leda till önskat resultat. I vad mån andra vägar för uppnående av
det i motionerna angivna syftet visar sig framkomliga torde icke utan när-
mare utredning i ärendet kunna bedömas. Utskottet förordar därför att
en dylik utredning skyndsamt kommer till stånd och att riksdagen i skri-
velse till Kungl. Maj:t giver till kännna vad utskottet sålunda anfört.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 198 och
II: 312, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kännna vad ut-
skottet anfört.

Stockholm den 28 november 1961

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÅNG

Närvarande: se under utlåtandet nr 178.

Reservation

av herr Ragnar Bergh.